

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلي الله علي سيدنا محمد و آله الطاهرين

اشکال سوم به استدلال به صحیحہ ابی ولاد

بحث در صحیحہ ابی ولاد است، بنا بر اینکه از این صحیحہ يوم المخالفه را استظهار کنیم، بگوئیم ملاک قیمت روز مخالفت است، گفتیم چند اشکال وارد می شود که باید دفع شود، تا به حال دو اشکال را ذکر کردیم و جوابش را بیان کردیم و این دو اشکال هیچ کدام نتوانست این ظاهر را از بین ببرد و این استظهار را مخدوش کند.

اشکال سوم که حالا عنوان می کنیم و بحثش باشد برای بعد ان شاء الله، این است که در این روایت امام (ع) می فرماید بعد از اینکه سائل سؤال می کند «فمن يعرف ذلك» یعنی این قیمت را چه کسی می تواند تشخیص بدهد که این «فمن يعرف ذلك» ظهور در تنازع دارد، یعنی بالأخره اگر منازعه ای واقع شد، مالک گفت قیمت بغل این مقدار است غاصب گفت این مقدار است، اینجا من يعرف ذلك؟ امام (ع) فرمودند «أنت و هو» تو و او، «إما أن يحلف هو علي القيمة» یا مالک قسم بخورد بر قیمت، «فتلزمك» آن وقت آن قیمت بر تو لازم می شود «فإن رد اليمين عليك فحلفت علي القيمة لزمه ذلك» اگر مالک یمین را بر تو رد کرد، تو قسم خوردی قیمت این مقدار است، «لزمه ذلك» او مجبور است که همان قیمتی که تو قسم یاد کردی را بپردازد. در ادامه می فرماید «أو يأتي صاحب البغل بشهود يشهدون أن قيمة البغل حين الإكراء كذا و كذا فيلزمك» یا صاحب بغل شهودی بیاورد که شهادت بدهد که قیمت بغل آن زمانی که کرایه داد این مقدار بوده، اینجا به يك بيان می شود يك اشکال ذکر کرد و به بیان دیگر دو اشکال است؛ در کلمات شیخ در مکاسب به عنوان يك اشکال مطرح شده، مرحوم آقای خوئی هم همینطور به عنوان يك اشکال ذکر کردند و جواب دادند و در کلمات مرحوم نائینی در منیة الطالب به عنوان دو اشکال.

بیان يك اشکال این است که بالأخره در این روایات یا قول مالک مطابق با اصل است و یا مخالف با اصل. اگر مطابق با اصل است می شود منکر، چون مدعی در باب قضا آنست که قولش مخالف با اصل است، منکر آنست که مطابق با اصل است. اگر مالک منکر شد فقط باید قسم یاد کند، چرا در این روایت هم فرض قسم را برای مالک تصویر کرده و هم اقامه ی بینة را؟ «البينة للمدعي و اليمين علي من أنكر» اشکال به حسب اجمالش همین است، در این روایت هم باید فرض کنیم مالک منکر است و هم مدعی است. آیا در خصوص این مورد قاعده ی البينة للمدعي و اليمين علي من أنكر تخصیص می خورد یا نه؟ این يك بيان اشکال است، اما عرض کردم که حالا مرحوم نائینی این را به عنوان دو اشکال ذکر کرده که حالا کتاب منیة الطالب را ببینید تا ان شاء الله برای روز سه شنبه دنبال کنیم.

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين و صلي الله علي سيدنا محمد و آله الطاهرين

يكي از ویژگی‌های روز عرفه این است که خود از اعیاد بزرگ است، علاوه بر اینکه عید قربان بعد از آن است، از این جهت که خدای تبارک و تعالی بر بندگان خود در شب و روز عرفه توجه خاصی می‌کند و رحمتش را سرازیر می‌کند به آنها که مشغول دعا و مناجات باشند و اساساً بسیاری از مستحباتی که برای این شب ذکر شده کشف از این می‌کند که بسیار شب بزرگی است و مطلوب خدای تبارک و تعالی مناجات و دعا کردن و استغفار است.

بنابراین ما باید توجه به آداب این شب و روز و اعمال و مستحباتی که وارد شده، داشته باشیم. حتی یکی از مستحبات بسیار مهمش صوم روز عرفه است البته منوط به اینکه موجب ضعف در دعا نشود.

دو مطلب را می‌خواهم راجع به دعای عرفه عرض کنم؛ يك مطلب راجع به آن ذیلی است که در دعای عرفه آمده و بعضی به این ذیل گاهی اوقات اهتمام بیشتری دارند.

يك بحثی واقع شده که این ذیل آیا مربوط به امام(ع) است و جزء دعاست یا ربطی به امام(ع) ندارد؟! کفعمی در کتاب بلد الامین و مجلسی در زاد المعاد که در گذشته به جای مفاتیح در اختیار مردم بود و کتاب دعای بسیار خوبی است. این ذیل را نیاورده‌اند، خود مرحوم مجلسی در جلد 98 بحار این عبارت را دارد «قد أورد الكفعمي أيضاً هذا الدعاء في البلد الأمين و ابن طاووس في مصباح الزائر» «كما سبق ذكرهما ولكن ليس في آخره فيهما بقدر ورقٍ تقريب» مجلسی می‌گوید از این عبارت الهی «أنا الفقير في غناي فكيف لا أكون فقيراً في فقري» نه در مصباح الزائر سید ابن طاووس آمده و نه در بلد الامین کفعمی آمده.

در بعضی از نسخ اقبال سید آمده «وكذا لم يوجد هذه الورقة في بعض نسخ العتيقة من الإقبال» - در بعضی از نسخ اقبال هم نیامده! سپس مرحوم مجلسی می‌فرماید این الفاظ و تعبیری که در این اضافه آمده با سیاق تعبیری که در دعای معصومین: در کتب ادعیه آمده سازگاری ندارد «و إنما هي علي وفق مذاق الصوفية» این با مذاق صوفیه سازگاری دارد «ولذلك قال بعض الأفاضل أن كون هذه الورقة» یا «ذهب بعض الأفاضل إلي كون هذه الورقة من مزيادات بعض مشايخ الصوفية و من إلحاقاته و إدخالاته» بعضی از مشایخ صوفی آمدند این را اضافه کردند.

این عبارات را وقتی انسان می‌بیند، می‌باید واقعاً حق با مرحوم مجلسی است، عباراتی است که به سبک و سیاق ائمه نمی‌خورد، شما اگر صحیفه‌ی سجاده را از اول تا آخر ببینید، من یادم نمی‌آید چنین تعبیری آمده باشد، یا عبارت «الهي طهرني من شكّي و شرکي قبل حلول رمصي» من هر چه در ذهن خودم مرور کردم، (البته تتبع کامل نکردم)، ببینم آیا در دعای ابوحمزه، در صحیفه سجاده، در دعاهاي دیگر يك جا آمده که امام معصوم بفرماید الهي طهرني من شكّي و شرکي، ممکن است يك وقتی تعبیر این باشد «أعوذ بك من الشكّ و الشرك» یعنی به تو پناه می‌برم تا شك و شرك در وجود ما هیچ وقت نیاید، اما تعبیر «الهي طهرني من شكّي و شرکي قبل حلول رمصي» قبل از اینکه مرگ من و زمان وارد شدن به گور فرا برسد من را تطهیر کن، نیست.

یا يك تعبیر دیگر «الهي حقّقني بحقایق أهل القرب واسلك بي مسلك أهل الجذب» تعبیر به اهل جذب و اهل قرب از اصطلاحات عرفا و صوفیه است، مفرّبین در قرآن آمده، «وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ» اما اهل قرب نه. یا عبارت «الهي علمت باختلاف الآثار و تنقّلات الأطوار أن مرادك منّي عن تتعرف إليّ في كلّ شيء حتّي لا أجهلك في شيء».

اینها تعبیری است که واقعاً مناسب با امام معصوم(ع) و سیاق ادعیه نیست و از این جهت انسان ظنّ قوی پیدا می‌کند که این ذیل دعای عرفه از امام(ع) نیست، حالا اگر کسی خواست این را به عنوان رجا بخواند و یا به عنوان احتمال مانعی ندارد، ولی نمی‌توانیم بگوئیم این کلامی است که امام حسین(ع) فرموده، مخصوصاً وقتی آن «یارب، یارب» که در قسمت انتهایی قبل

هست در نقلها دارد که اینقدر امام و اهل بیت و یارانش گریه کردند و این یارب را گفتند تا غروب شد و بعدش هم آمین گفتند، دعا تمام شد و به طرف مشعر حرکت کردند.

بعضی‌ها نقل کردند کتابی هست به نام «الحکم العطائية» متعلق به یکی از عرفا و صوفی‌های قرن هشتم، یا اواخر قرن هفتم، که دارای مقامات عرفانی بوده به نام **ابن عطای اسکندرانی**، بعد يك کسی گفته من اصلاً تمام این مضامین را در آن کتاب دیدم، بعید نیست که بعداً آرام آرام به این دعا ملحق شده و در ذیل این دعا آورده شده، این مطلب اول.

مطلب دوم توجه به مضامینی است که در دعای عرفه وجود دارد، یعنی این دعای عرفه مضامینی دارد که به سرعت انسان را به خدا متصل می‌کند، هر چند مضامین دعاها همه‌اش برای اتصال و تقرب به خداست و اینکه انسان از دنیا و تعلقات دنیوی کنده شود، اما تعبیری، در قسمت‌های مختلف دعای عرفه وجود دارد که بسیار تعبیر مهمی است.

قبل از اینکه این تعبیر دعای عرفه را عرض کنم؛ در خود روز عرفه از چیزهایی که بسیار سفارش شده تسبیح خداست، مستحب است که این تسبیحات عشری که سید در اقبال ذکر کرده، هر مقدار می‌تواند تکرار کند، «**سبحان الذي في السماء عرشه**» این تسبیحات برای این است که ذهن ناقص و ضعیف ما گاهی اوقات نسبت به خدای تبارک و تعالی توجه ندارد، خدا که در واقع منزّه هست اما ما باید به خودمان این منزّه بودن خدا از نقایص را تلقین کنیم. این تسبیحات ذهن را پاک، نفس را روشن، قلب را نورانی و روح را به خدا نزدیک می‌کند، و لذا هر چه بیشتر انسان این تسبیحات را بگوید جا دارد. این تسبیحات برای این است که انسان آلودگی‌ها را از ذهنش بیرون کند، اگر سماء است عرش خداست، اگر ارض است حکم خداست، اگر قبر است قضاء خداست، اگر نار است سلطان خداست، اگر جنت است رحمت خداست، اگر قیامت است عدل خداست، همه چیز مربوط به خداست، دنیا و آخرت و سماء و ارض، دریا و خشکی و همه چیز مربوط به خداست.

پس این تسبیحات را باید داشته باشیم و سفارش هم شده، انکاری هم هست که برخی از آن را تا صد بار انسان در روز عرفه باید بخواند، آن وقت ببینید این قسمت دعای عرفه را اشاره کنم که حضرت به خدا عرض می‌کند «**وإن أعدّ نعمك و مننك و كرامك و منحك لا احصیها یا مولای**» انسان یاد نعمت‌هایی که خدا به او داده بیفتد، قبل از آن اعتراف کنیم که ما نمی‌توانیم این نعمت‌ها را بشماریم، خدایا اگر بخوایم نعمت‌های تو را بشمارم، نمی‌توانم.

بعد حضرت عرض می‌کند «**أنت الذي مننت**» انسان دائماً اینها را بخواند، اختصاص به روز عرفه هم ندارد، انسان وقتی که خلوتی دارد، نماز شب دارد، تنهاست، این انکار را بگوید و این انکار را حفظ کند، تو بر من منت گذاشتی «**أنت الذي انعمت**» تو نعمت به من دادی «**أنت الذي أحسنت**» تو به من نیکی کردی، «**أنت الذي أجملت، أنت الذي أفضلت، أنت الذي أكملت، أنت الذي رزقت**» اگر جمالی در من هست، اگر زیبایی ظاهری و معنوی در من هست، اگر علمی در من هست، همه را تو دادی و من از خودم چیزی ندارم، اگر رزقی هست تو دادی، «**أنت الذي اعطيت أنت الذي اغنيت**» من بی‌نیازم، الآن اگر دست من به طرف دیگران دراز نمی‌شود تو مرا بی‌نیاز کردی، تو پناهم دادی، تو من را کافی هستی، تو هدایتم کردی، تو مرا از لغزش‌ها ننگه داشتی.

گاهی اوقات انسان به خودش مغرور می‌شود می‌گوید من يك نگاه به خودم می‌کنم گناه کبیره‌ای نکردم، این خودش گناه است که انسان این فکر را بکند، او ما را حفظ کرده و ننگه داشته، «**أنت الذي سترت أنت الذي غفرت أنت الذي أعنت**» مخصوصاً ما طلبه‌ها وقتی متوجه این نعمت‌ها، اعم از مادی، معنوی، علمی و غیرعلمی می‌شویم، برخاسته، دو رکعت نماز می‌خوانیم می‌گوئیم خدایا تو ما را یاری کردی که دو رکعت نماز خواندیم، قرآن می‌خوانیم بگوئیم تو ما را موفق کردی، زیارت ائمه‌ی معصومین می‌رویم بگوئیم تو ما را موفق کردی، و اگر این توفیق تو نبود نمی‌توانستیم این کار را انجام بدهیم.

اگر اینها را بگوئیم و واقعاً باورمان بشود این نعمت‌ها همه و همه هر چه داریم از خدای تبارک و تعالی است، در قبالش حضرت اباعبدالله (ع) می‌فرماید «**ثم أنا يا الهي المعترف بذنوبي فاغفر حالي**» من اول اعتراف به ذنوب می‌کنم، گناهان من را ببخش، «**أنا الذي عصيت أنا الذي أخطأت أنا الذي جهلت**» خدایا من بد کردم، من خطا کردم، من جهالت و نادانی کردم، «**أنا**»

الذي غفلت» غفلت مربوط به خود من است، اشتباه مربوط به من است .

بعد عرض می‌کند «فبأي شيء أستقبلك يا مولاي أسمعني» خیلی عبارت عجیبی است! بعد از این اعترافها که من چه کسی هستم، من جهالت ورزیدم، من اشتباه کردم، من خطا کردم، به خدا عرض می‌کند که خدایا با چه چیزی به درگاه تو بیایم؟ با چه چیزی استقبال یا مولای، اُسمعنی؟ با گوشم؟ «أُم ببصري، أُم بلساني، أُم ببدي، أُم برجلي، أليس كلّها نعمك عندي» تمام اینها نعمت های تو در نزد من بوده «و بکلّها عصيتُک» با تمام نعمت‌هایی که به من دادی عصیان ترا کردم «فلك الحجة و السبيل عليّ» تو حجت بر من داری، یعنی هر چه راجع به من حکم کنی، هر چه راجع به من بگوئی، همان درست است، امام(ع) با این عبارات خودش را اینطوری معرفی می‌کند.

واقعاً در دعای عرفه، که عرض کردم مجالی نیست که ما بخواهیم اجمالی هم از دعای عرفه را ذکر کنیم، اما این مضامینی که بسیار مهم است و در زندگی ما بسیار تأثیر دارد، این دعاها را بخوانیم و به یادمان بسپاریم، مخصوصاً در قنوت نماز این دعاها را بخوانیم، خوشا به حال آن کسی که بتواند در قنوتش این دعا را بخواند و خدای تبارک و تعالی چه بهره‌هایی را نصیب او می‌کند.

خداوند در روز عرفه وعده کرده که اگر کسی در ماه رمضان بخشیده نشود، امید به روز عرفه داشته باشد، ما عرض می‌کنیم خدایا امیدواریم رحمت وسیع و کبیری را ان شاء الله نصیب همه ما بفرمایی.

والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته